

Femmes for Freedom

Defending Girls and Woman's Rights

Inhoudsopgave

<i>21 februari 2023</i>	2
<i>15 februari 2023</i>	2
<i>10 januari 2023</i>	2
<i>10 november 2022</i>	3
<i>20 oktober 2022</i>	4
<i>20 oktober 2022</i>	4
<i>14 oktober 2022</i>	4
<i>02 juni 2022</i>	5
<i>20 april 2022</i>	6
<i>14 december 2021</i>	7
<i>06 december 2021</i>	7
<i>30 november 2021</i>	7
<i>22 november 2021</i>	7
<i>25 maart 2021</i>	8
<i>12 november 2020</i>	8
<i>12 november 2020</i>	9
<i>09 november 2020</i>	10
<i>04 november 2020</i>	10
<i>04 augustus 2020</i>	11
<i>25 juni 2020</i>	12
<i>03 april 2020</i>	12
<i>23 januari 2020</i>	12
<i>05 november 2018</i>	13
<i>17 oktober 2018</i>	13
<i>16 mei 2018</i>	13
<i>04 april 2018</i>	14
<i>12 juni 2017</i>	14
<i>07 april 2016</i>	15
<i>20 maart 2014</i>	15
<i>Opzij, maart 2016</i>	18
<i>10 oktober 2012</i>	18
<i>21 mei 2012</i>	20
<i>29 september 2011</i>	20

21 februari 2023: Plenaire behandeling van het wetsvoorstel Tegengaan Huwelijksgevangenschap (35348) en wijziging van het voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten, kortweg de novelle tegengaan huwelijksgevangenschap en enige andere onderwerpen(36123)¹

Margreet de Boer (GL): Voorzitter. Ik kom nu bij het tegengaan van huwelijksgevangenschap. Op dit punt wil ik beginnen met het complimenteren van de regering met het indienen van dit wetsvoorstel. Voor de vrouwen, want het zijn doorgaans vrouwen, die gevangen worden gehouden in een religieus huwelijk, omdat ze voor de beëindiging daarvan de medewerking van hun echtgenoot nodig hebben, biedt het voorliggende wetsvoorstel handvatten om op een eenvoudige manier die medewerking af te dwingen. Ik wil ook de vrouwen van Femmes for Freedom — een aantal daarvan zit op de publieke tribune zag ik — complimenteren met hun jarenlange inzet op dit onderwerp.

Boris Dittrich (D66): Over voorlichting gesproken: ik heb alle voorlichtingsfolders gelezen die de overheid in verschillende talen heeft gemaakt, in samenspel met maatschappelijke organisaties. Ik begreep dat Femmes for Freedom en ook andere organisaties hierbij betrokken waren. Is er veel vraag naar die informatie over dit probleem? Zijn daar gegevens over? Zijn er nog witte vlekken? In hoeverre werkt de Nederlandse overheid samen met religieuze gemeenschappen om huwelijksgevangenschap tegen te gaan?

Minister Weerwind (D66): Als laatste maak ik complimenten aan organisaties als Femmes for Freedom, die zelf ervaring hebben met huwelijksgevangenschap. Zij staan heel veel vrouwen bij. Ze verlenen ook hulp aan vrouwen, via het formele en het informele netwerk. Ik ben hen daar erkentelijk voor. Deze organisatie heb ik dit jaar subsidie verleend voor een juridische helpdesk, met als doel de huwelijksvrijheid en gelijkheid te bevorderen.

15 februari 2023: Kamerstuk 30420, nr. 380 Emancipatiebeleid: Brief regering; Allianties emancipatiebeleid²

De alliantie Jong Gelijk is een samenwerkingsverband tussen Rutgers, Colored Qollective, Femmes for Freedom en de Nederlandse Jeugdraad. Gezamenlijk zetten zij zich in voor een samenleving waarin jongeren elkaar meer ruimte geven om zich in vrijheid te ontwikkelen en uit te drukken op het gebied van gender en seksualiteit.

10 januari 2023: Kamerstuk 29325, nr. 153 Maatschappelijke Opvang; Verslag van een commissiedebat³

Mevrouw Van den Hil (VVD): Voorzitter. Ik wil er vandaag ook aandacht voor vragen dat veel mensen die gebruikmaken van maatschappelijke noodopvang, vooral vrouwen, slachtoffer waren of zijn van huiselijk en seksueel geweld. Dat is ook de reden dat ik vandaag een speldje draag van Orange the World, een initiatief om geweld tegen vrouwen te bestrijden. De opvang van deze groep is helaas niet goed geregeld, en wordt vaak ook te laat geregeld. De urgentie om dit te regelen ontbreekt naar mijn idee volledig. Al vanaf 2015 heeft de VVD hier vragen over gesteld. Hoe gaan we er eindelijk voor zorgen dat er voldoende en juiste plekken zijn in de maatschappelijke opvang voor deze kwetsbare vrouwen? Hoe integreren

¹ https://www.eerstekamer.nl/verslagdeel/20230221/tegengaan_huwelijks_gevangenschap

² <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-1073759>

³ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-1068683>

we dit in een van de actieprogramma's? Daarbij zal iedere stap in het proces moeten aansluiten op de behoefte van de vrouwen zelf. Welke belemmeringen hebben vrouwen bij het zoeken van hulp? Hoe kunnen we ze faciliteren bij het zoeken van hulp? Welke knelpunten ervaren vrouwen als ze hulp zoeken? Waar liggen kansen voor verbetering? Wat de VVD betreft is het nu tijd om dit met Femmes for Freedom verder op te pakken. Mijn oproep aan deze staatssecretaris is ook om echt niemand in de kou te laten staan, en zeker deze groep niet.

Mevrouw Van den Hil (VVD): Dank aan de staatssecretaris dat hij erkent dat met name vrouwen, vanwege huiselijk geweld en seksueel misbruik, toch een belangrijke groep vormen. Mijn vraag gaat eigenlijk verder, want ik weet dat de organisaties die hier ook zitten en die bekend zijn, daar echt veel voor doen. Maar volgens mij ligt er nog een diepere vraag onder en dat is waar ik naar vroeg: hoe integreren we een onderzoek -- dat kan naar mijn idee het beste in samenwerking met Femmes for Freedom, die dat internationaal doet -- naar de belemmeringen die er zijn voor vrouwen om zich te melden, zodat we ze eerder kunnen opvangen op goede plaatsen? Ik onderschrijf alle mooie acties en ik vind het proberen, wat hier gebeurt, mooi. Maar ik zou wel een stapje verder willen gaan.

Mevrouw Van den Hil (VVD): Voorzitter, dank je wel. Dank voor de beantwoording. Dank ook voor de ondersteuning hier. En natuurlijk dank aan het publiek en de mensen thuis. Ik heb nog twee, misschien drie punten waar ik op terug wil komen. Allereerst is dat de toezegging van de staatssecretaris dat mijn vraag over vrouwen betrokken gaat worden bij het programma omtrent seksueel geweld en gedrag. Voor mij is de juiste huisvesting ook erg belangrijk, dus ik vraag toch nog een keer om dat echt goed mee te nemen. De staatssecretaris is zelf ook een voorstander van het erbij betrekken van ervaringsdeskundigen, dus bij dezen toch echt nog een keer de vraag om juist de ervaringsdeskundigen die bij Femmes for Freedom zitten hierbij te betrekken.

10 november 2022: Kamerstuk 35341, nr. 17 Initiatiefnota van het lid Becker "In Nederland beslis je over je eigen leven"⁴

OCW heeft daarnaast ook de Alliantie Jong Gelijk uitgenodigd om een strategisch partnerschap aan te gaan. De Alliantie Jong Gelijk bestaat uit Rutgers, Colored Collective, de Nederlandse Jeugdraad (NJR) en Femmes for Freedom.

Ter uitvoering van het amendement van lid Becker uit 2020 zijn er 3 projecten gefinancierd gericht op de aanpak van culturele onderdrukking en de bevordering van zelfbeschikking. Hieronder volgt een beschrijving van de resultaten van deze projecten. • Femmes for Freedom (FFF) heeft voorlichtingsmateriaal en gastlessen voor inburgeringsplichtige vrouwen en lhbtq+ personen uit nieuwkomersgroepen ontwikkeld. Deze waren gericht op het voorkomen van praktijken, die het recht op zelfbeschikking beperken, zoals onder meer huwelijksdwang en eengerelateerd geweld. Er zijn tot op heden 6.500 vrouwen bereikt die het nieuwkomerspakket hebben ontvangen. Ook zijn er 1.500 exemplaren van het hulpverlenerspakket verspreid. Het streven is om de komende maanden 15.000 gedrukte exemplaren te verspreiden onder meer bij gemeenten, het Landelijke Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (LKHA) en Veilig Thuis. Zelfbeschikking is in het inburgeringsbeleid één van de kernwaarden waaraan aandacht wordt besteed tijdens de

⁴ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35341-17.html>

kennisoverdracht inzake de basiswaarden en fundamentele vrijheden van de Nederlandse samenleving.

20 oktober 2022: Kamerstuk 32735, nr. 347 motie van de leden Jasper van Dijk en Valstar; Voorgesteld tijdens het Notaoverleg⁵

De Kamer,
gehoord de beraadslaging,
constaterende dat huwelijkse gevangenschap een ernstige schending is van fundamentele mensenrechten voor vrouwen in landen waar zij geen gelijke rechten binnen het familierecht hebben;
constaterende dat de ongelijkheid binnen het familierecht en de onmogelijkheid om te kunnen scheiden een directe impact hebben op Nederlandse vrouwen met wortels in dit soort landen;
overwegende dat het feit dat deze vrouwen niet over een aantal in internationale verdragen gegarandeerde rechten kunnen beschikken, maakt dat de Nederlandse Staat zich tot het uiterste ervoor dient in te spannen dat haar burgers alsnog die rechten krijgen;
overwegende dat het kabinet voorsnog huwelijkse gevangenschap ondanks de vele verzoeken van de Kamer en toezeggingen van de regering nog niet internationaal heeft geagendeerd;
overwegende dat het kabinet conform het verzoek van de Kamer voorsnog geen dialoog is aangegaan met Iran, Egypte, Pakistan en de Filipijnen voor de erkenning van Nederlandse echtscheidingsbeschikkingen;
verzoekt de Minister dat huwelijkse gevangenschap een onderdeel wordt van het Nederlandse mensenrechten- en feministisch buitenlandbeleid;
verzoekt de Minister tevens gehoor te geven aan eerder aangenomen moties om in overleg te gaan met de eerder genoemde landen voor de erkenning van Nederlandse echtscheidingsbeschikkingen, en gaat over tot de orde van de dag.

20 oktober 2022: Kamerstuk 32735 nr. 360 Mensenrechten in het buitenlands beleid; Verslag van een notaoverleg⁶

De heer Peter Valstar (VVD):

We worden dagelijks geconfronteerd met de beelden van de moedige protesten uit Iran naar aanleiding van de dood van Mahsa Amini. Dappere vrouwen en mannen gaan met gevaar voor eigen leven de straat op om te strijden voor hun vrijheden en rechten. Het barbaarse regime slaat deze bruut neer. Het is goed dat er sancties zijn aangekondigd, maar wat is de vervolgstap? Hoe kunnen we de demonstranten blijven ondersteunen? Wat kan het Westen doen om te voorkomen dat de protesten uitdoven en het regime weer overgaat tot de orde van de dag?

Ook in Nederland staan vrijheden sluipenderwijs onder druk. China probeert het vrije publieke debat en de democratische besluiten in Europa te beïnvloeden, bijvoorbeeld via strategische investeringen. Een andere, ernstige trend is de toenemende intimidatie en bedreiging van diaspora hier in Nederland, zoals de intimidatie richting Oeigoeren, oppositieleden uit Belarus en Iran. Afgelopen jaar heeft de Kamer unaniem de motie van collega Brekelmans aangenomen, waarin hij opriep om buitenlandse bedreiging van de diaspora in Nederland expliciet onderdeel te maken van het mensenrechtenbeleid, dit op te nemen in de mensenrechtenrapportage en dit mee te nemen bij de inzet van diplomatieke drukmiddelen.

Voorzitter. We moeten helaas constateren dat die motie niet is uitgevoerd. De Minister treft het dat ik hier zit en niet collega Brekelmans, want die is boos. Ik weet niet of u een boze collega Brekelmans kent? Nee, hoor. De heer Brekelmans wordt niet snel boos, maar hij zou zeer graag willen dat zijn motie wordt uitgevoerd.

⁵ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2022Z20057&did=2022D43039>

⁶ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32735-360.html>

De Kamer neemt unaniem een motie aan. Dan gebeurt er gewoon niets. De motie wordt niet uitgevoerd. Kan de Minister uitleggen waarom? Waarom is de buitenlandse intimidatie in Nederland geen onderdeel van het mensenrechtenbeleid? Waarom lezen we er niets over terug in de mensenrechtenrapportage? Kan de Minister aangeven hoe hij die motie uiteindelijk wel gaat uitvoeren?

Voorzitter, tot slot. Een ander voorbeeld dat hieraan raakt – daar heeft de VVD al regelmatig aandacht voor gevraagd – is de huwelijkse gevangenschap. Dit gaat om mensen, vooral vrouwen, die niet kunnen scheiden in Nederland omdat buitenlandse wetgeving dit bijvoorbeeld niet toestaat. De Kamer heeft al eerder gevraagd dit onderdeel te maken van het internationale mensenrechtenbeleid. Kan de Minister toelichten wat Nederland hiertegen probeert te doen? Is de Minister bereid om zich hier actief voor in te zetten?

De heer Jasper van Dijk (SP): Tot slot sluit ik me aan bij het punt van de heer Valstar over de huwelijkse gevangenschap. Ik heb daar eerder met de VVD een motie over aangenomen gekregen. Graag een update van de Minister over wat hij doet. Het is ook het pleidooi van Femmes for Freedom om huwelijkse gevangenschap aan banden te leggen.

14 oktober 2022: Kamerstuk 36123 nr. 6 Wijziging van het voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten (tegengaan huwelijkse gevangenschap en enige andere onderwerpen)⁷

In aanvulling vragen de leden van de VVD-fractie een reactie van de regering op de voorstellen die Femmes for Freedom heeft gedaan in de consultatiereactie bij dit wetsvoorstel, zoals het investeren in de emancipatie van vrouwen en mannen uit patriarchale gemeenschappen, het toegankelijk maken van juridische bijstand, het in dialoog treden met landen die geen Nederlandse echtscheidingsbeschikkingen erkennen en goede voorlichting bieden aan nieuwkomers. De leden van de D66-fractie vragen de regering welke stappen zij zullen ondernemen huwelijkse gevangenschap tegen te gaan en slachtoffers hiervan te beschermen 1 Aanpak huwelijkse gevangenschap | Huwelijksdwang | Rijksoverheid.nl. kst-36123-6 ISSN 0921 - 7371 's-Gravenhage 2022 Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 36 123, nr. 6 1 In reactie op de vragen van de leden van de VVD- en D66-fractie benadruk ik graag dat het kabinet zich blijft inzetten om schadelijke praktijken eerder en beter in beeld krijgen, te stoppen en duurzaam op te lossen. Uw Kamer wordt in oktober per brief geïnformeerd over de afgelopen en toekomstige inzet van het kabinet op het gebied van schadelijke praktijken. Hierin zullen zowel de thema's die Femmes for Freedom (FFF) heeft benoemd aan bod komen, als de voortgang van de actieagenda schadelijke praktijken. Vooruitlopend hierop zal ik kort ingaan op de door FFF voorgestelde maatregelen. Het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Werkgelegenheid heeft het project LEF van FFF ondersteund. Dit project richt zich op het tegengaan van schadelijke praktijken en helpt meisjes en vrouwen uit migranten- en vluchtelingengemeenschappen om hun ambities te verwezenlijken en investeert in de emancipatie. Ambtelijk is het Ministerie van Justitie en Veiligheid daarbij in gesprek met FFF over de mogelijkheden om juridische bijstand toegankelijker te maken. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken staat in nauw contact met EU-lidstaten om informatie uit te wisselen over het bijstaan van slachtoffers van schadelijke praktijken. Ook draagt BZ via het postennetwerk bij aan het vinden van NGO's en

⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-36123-6.html>

lokale hulporganisaties voor hulp bij de opvang van slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating in het buitenland. Tot slot zijn ambassades, waar mogelijk en opportuun, in contact getreden met de lokale autoriteiten over deze thema's. FFF heeft in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voorlichtingsmateriaal en gastlessen voor inburgeringsplichtige vrouwen en lhbtq+ personen uit nieuwkomersgroepen ontwikkeld. Deze waren gericht op het voorkomen van praktijken die het recht op zelfbeschikking beperken. Verder is er in opdracht van mijn ministerie voorlichtingsmateriaal ontwikkeld waarbij informatie over gedwongen huwelijken en huwelijkse gevangenschap. Flyers voor burgers en professionals zijn gemaakt in acht verschillende talen en worden verspreid binnen verschillende gemeenschappen en zijn online beschikbaar. Deze inzet draagt bij aan een goede voorlichting aan nieuwkomers.

02 juni 2022: Kamerstuk 36123, nr. 3 Wijziging van het voorstel van wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten (tegengaan huwelijkse gevangenschap en enige andere onderwerpen)⁸

In het voorlopig verslag van de vaste Commissie voor Justitie en Veiligheid van de Eerste Kamer² is verzocht om de Raad voor de rechtspraak (Rvdr), de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR), Stichting Slachtofferhulp, het Openbaar Ministerie (OM) en eventueel andere relevante en deskundige derden om advies te vragen over artikel IIIa van het wetsvoorstel. In dit verzoek is bewilligd, waarbij tevens advies is gevraagd aan Femmes For Freedom, Slachtofferhulp Nederland en de Nationale Politie. 1 Kamerstukken II 2020/21, 35 348, nrs. 11 en 12. 2 Kamerstukken I 2020/21, 35 348, nr. B. kst-36123-3 ISSN 0921 - 7371 's-Gravenhage 2022 Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 36 123, nr. 3 1 Advies is ontvangen van de Rvdr, de NVvR, het OM, Slachtofferhulp Nederland en Femmes For Freedom³. De bevroegde partijen zijn unaniem negatief over de strafbaarstelling van partijen bij een religieus huwelijk dat aan een burgerlijk huwelijk vooraf gaat. Algemeen wordt opgemerkt dat de strafbaarstelling ingaat tegen het doel van het wetsvoorstel en de positie van een slachtoffer van huwelijkse gevangenschap verzwakt in plaats van versterkt. De regering onderschrijft deze opmerkingen. Om de positie van slachtoffers van huwelijkse gevangenschap niet onnodig te verzwakken daarmee wordt middels deze novelle voorgesteld de strafbaarstelling te schrappen uit het wetsvoorstel. Hierna wordt kort meer specifiek ingegaan op de inhoud van de gegeven adviezen.

Femmes For Freedom stelt dat de strafbaarstelling ingaat tegen het doel van het wetsvoorstel. De wijziging is onvoldoende doordacht en laat veel vragen open, aldus Femmes For Freedom. Ten onrechte wordt de nadruk gelegd op illegale huwelijken, terwijl voor het beter tegengaan van huwelijkse gevangenschap de voorstellen om artikel 1:68 BW en artikel 827 Rv te wijzigen voldoende zijn. Met de toevoeging van lid 2 aan artikel 449 Sr wordt de huwelijkse gevangenschap juist in stand gehouden en verliest het voorstel voor de wijziging van artikel 1:68 aan betekenis. Femmes For Freedom concludeert dat het de positie van slachtoffers verslechtert.

20 april 2022: Kamerstuk 32824, nr. 361 Integratiebeleid; Verslag van een commissiedebat, gehouden⁹

⁸ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-36123-3.html>

⁹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32824-361.html>

Minister Van Gennip: Binnen gesloten gemeenschappen komen nog steeds schadelijke praktijken voor, zoals huwelijksdwang en eengerelateerd geweld. Vaak hebben dat soort gemeenschappen een hecht sociaal netwerk, wat mooi is. Dat zijn overigens niet alleen moslimgemeenschappen. We hebben meerdere gesloten gemeenschappen in Nederland. Een keerzijde van zo'n hecht sociaal netwerk is natuurlijk ook dat mensen beperkt kunnen worden in hun mogelijkheden om hun leven naar eigen inzichten in te vullen. In dat kader hebben we de actieagenda Schadelijke Praktijken breed ingezet op het tegengaan van die schadelijke praktijken. Het is een interdepartementale aanpak erop gericht om daders aan te pakken en het aantal slachtoffers te verminderen, maar vooral ook om slachtoffers beter te bereiken, om slachtoffers te helpen en om de mensen die eromheen staan – dat kunnen professionals zijn, maar ook gewone burgers, omstanders – te ondersteunen en ook bewust te maken. We boeken vooruitgang. Het voorlichtingsmateriaal van Femmes for Freedom – dat heb ik overigens zelf in ontvangst mogen nemen een tijd geleden – over het recht op zelfbeschikking voor vrouwen en gays, zeg ik altijd maar, uit nieuwkomersgroepen heeft in ieder geval op mij indruk gemaakt bij die overhandiging. Het laat ook zien hoe nodig het is dat dit soort materialen ontwikkeld worden en juist ook dat je die omstanders bereikt, dat je daar de bewustwording vergroot.

Minister Van Gennip: Zelfbeschikking. Daarover waren een heleboel vragen van mevrouw Becker. Dat laat ook uw passie voor het onderwerp en uw vasthoudendheid zien. Dat wou ik hier ook even benadrukken, dat dat ook belangrijk is, want het zijn vaak vrouwen – niet alleen vrouwen, maar natuurlijk ook andere mensen – die in een moeilijke positie zitten, die daardoor een stem krijgen in dit debat. Net als u neem ik die problematiek serieus, heel serieus zelfs. Ik had u al verteld over Femmes for Freedom, die u ook goed kent.

14 december 2021: Kamerstuk 35348, nr. C Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, het Burgerlijk Wetboek en enige andere wetten (tegengaan huwelijkse gevangenschap en enige andere onderwerpen)¹⁰

De vragen van de leden van de D66-fractie sluiten aan op het advies dat ik heb ontvangen van Femmes for Freedom op artikel IIIa. Daarin geven zij aan dat zij het in aanvulling op dit wetsvoorstel nodig achten om het voorkomen en tegengaan van huwelijkse gevangenschap en huwelijksdwang in Nederland verder te verbeteren. Hierbij bepleit Femmes For Freedom onder meer om dialoog te voeren met landen die onze echtscheidingsbeschikkingen niet erkennen, om huwelijkse gevangenschap te agenderen op de internationale mensenrechtenagenda en om het denken te bevorderen over hoe we gendergelijkheid van Joodse- en islamitische vrouwen in het familierecht kunnen bereiken. De rechterlijke beslissing waarin een partij wordt bevolen tot medewerking aan het teniet doen gaan van de religieuze verbintenis wordt doorgaans in Nederland ten uitvoer gelegd. Dat kan problematisch zijn als de weigerende partij zich bevindt in het buitenland.

06 december 2021: Kamerstuk 35925-VIII, nr. 143 Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2022; Verslag van een wetgevingsoverleg¹¹

Minister Van Engelshoven: Minister van SZW. We werken samen in een aantal projecten, bijvoorbeeld met Femmes for Freedom. We financieren projecten die gericht zijn op de

¹⁰ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35348-C.html>

¹¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35925-VIII-143.html>

zelfbeschikking van vrouwen. Hoe zorgen we er nou voor dat we deze vrouwen op een goede manier ondersteunen? Hoe zorgen we ervoor dat zij een sociaal netwerk krijgen? U bent wethouder geweest en ik ben ook wethouder geweest. Wat ik zelf in dit kader altijd een heel effectieve aanpak vond, is de volgende. Vaak zie je dat deze vrouwen kinderen hebben die op school komen. Stel dat je ze op school naar binnen kunt halen en ervoor zorgt dat ze daar taalles krijgen en stappen op weg kunnen zetten naar meer zelfstandigheid.

30 november 2021: Kamerstuk 35341, nr. 16 Initiatiefnota van het lid Becker “In Nederland beslis je over je eigen leven”¹²

Ter uitvoering van het amendement met Kamerstuk 35 300 XV, nr. 28 van het lid Becker heeft de Minister van SZW drie projecten gefinancierd die zich richten op de bevordering van zelfbeschikking van vrouwen en LHBTI+ personen. Het gaat om de volgende drie waardevolle projecten: • Femmes for Freedom voert een project uit gericht op voorlichting aan inburgeringsplichtige vrouwen en LHBTI+-personen uit nieuwkomersgroepen over het voorkomen van praktijken die het recht op zelfbeschikking beperken zoals onder meer huwelijksdwang en eengerelateerd geweld.

22 november 2021: Kamerstuk 35925-XV, nr. 79 Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2022; Verslag van een wetgevingsoverleg¹³

Mevrouw Becker (VVD): Zo hebben we in de afgelopen jaren bij deze wetgevingsoverleggen met amendementen voor een beperkt budget van drie ton per jaar positieve projecten voor zelfbeschikking voor elkaar gekregen, zoals seksuele voorlichting en weerbaarheid voor vrouwen in gesloten gemeenschappen via Femmes for Freedom, begeleiding voor mensen die uit hun geloofsgemeenschap willen stappen via Het Humanistisch Verbond, en een project voor een groter sociaal netwerk via Dona Daria. Zo’n sociaal netwerk kan zo belangrijk zijn, bijvoorbeeld voor verborgen vrouwen, om steun te krijgen of vooruit geholpen te worden.

25 maart 2021: Kamerstuk 32175, nr. 70 Huwelijks- en gezinsmigratie; Brief regering; Voortgang actieagenda Schadelijke Praktijken¹⁴

Pharos ontwikkelt met betrokken partijen bij de actieagenda, zoals het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (hierna: LKHA), de Federatie van Somalische Associaties Nederland (hierna: FSAN), Movisie en Femmes for Freedom en kleine (zelf)organisaties die deel uitmaken van de gemeenschappen, een brede voorlichtingscampagne over de verschillende vormen van schadelijke praktijken. Pharos zorgt voor coördinatie, samenhang en afstemming tussen de betrokken partijen. Voor deze aanpak is gekozen om (potentiële) slachtoffers, professionals en omstanders gericht te kunnen bereiken. Met deze voorlichtingscampagne geven we samen met de Minister van SZW ook invulling aan de motie van het lid Peters (CDA)⁵ waarin de regering wordt opgeroepen om Femmes for Freedom te betrekken bij de beleidsvorming en uitvoering.

¹² <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35341-16.html>

¹³ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35925-XV-79.html>

¹⁴ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32175-70.html>

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid financiert ter uitvoering van het amendement van het lid Becker⁶ drie organisaties die zich richten op de bevordering van het recht op zelfbeschikking: C Femmes for Freedom voert een project uit gericht op voorlichting aan inburgeringsplichtige vrouwen en LHBTI+’ers uit nieuwkomers over praktijken die het recht op zelfbeschikking beperken zoals onder meer huwelijksdwang en eengerelateerd geweld.

12 november 2020: Kamerstuk 35570-XV, nr. 81 Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2021; Verslag van een wetgevingsoverleg

De heer Peters (CDA): Hoe kunnen we migrantenorganisaties – we hebben het er allemaal vaker over, dus ik hoef niet te claimen dat ik degene ben die het steunt, maar wij doen dat wel – als Femmes for Freedom, die uitdrukkelijk hun persoonlijke verantwoordelijkheid pakken, ondersteunen, zodat ze duurzaam kunnen voortbestaan? Is de Minister bereid in gesprek te gaan om te bezien hoe die ondersteuning eruit zou kunnen zien?

Minister Koolmees: In het verlengde daarvan vroeg de heer Peters specifiek naar Femmes for Freedom. Een deel wordt uitgevoerd door Femmes for Freedom namelijk. Dat is een belangrijke organisatie met veel kennis en ervaring op dit beleidsterrein. Deze organisatie wordt ook door diverse departementen betrokken bij beleid, het uitvoeren van beleid en het uitvoeren van projecten, bijvoorbeeld bij de uitvoering van de Actieagenda Schadelijke Praktijken die op 18 februari door Sander Dekker en Hugo de Jonge is aangeboden. Er wordt ook samengewerkt met het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating en het Landelijk Expertise Centrum Eengerelateerd Geweld. Daarin participeren Femmes for Freedom, Pharos, Movisie, VNG, de gemeenten en Veilig Thuis. Daarmee zien we ook dat deze organisatie in verschillende projecten meewerkt aan de uitvoering van beleid, maar wat wij nooit doen is subsidie geven aan individuele organisaties. Het gaat altijd over projectfinanciering die gerelateerd is aan een doel dat we met elkaar willen bereiken. Femmes for Freedom speelt daarin een belangrijke rol.

De heer Peters (CDA): Ik heb een vraag over Femmes for Freedom. Ik ben blij dat de Minister aangeeft dat er Kamerbreed en door diverse ministeries groot gebruik van wordt gemaakt. Mijn vraag is: is de Minister bereid om in gesprek te gaan en te bekijken hoe we tot een duurzame bestaanszekerheid – ik noem het maar even zo – voor die club kunnen komen?

Minister Koolmees: Hoe verleidelijk ook en hoe sympathiek ik ook sta tegenover de doelstelling van de organisatie, ik kan dat niet toezeggen. We hebben er als kabinet voor gekozen om niet organisaties te financieren, maar projecten en programma’s, ook om te voorkomen dat je in een soort aanbestedingsachtige discussies terechtkomt. Nogmaals, Femmes for Freedom is bij heel veel trajecten betrokken. Niet alleen SZW, maar ook VWS is in overleg met deze organisatie. Langs verschillende financieringslijnen vindt er projectsubsidie plaats. Maar wij zijn niet van plan om organisaties te financieren.

De heer Peters (CDA): Mijn vraag is niet of u een subsidie wilt geven voor Femmes for Freedom alleen, maar om te kijken of er mogelijkheden zijn om duurzame bestaanszekerheid te geven. Dat kan ook op andere manieren dan alleen maar door directe financiering.

Minister Koolmees: Dat vind ik wel ingewikkeld, zeg ik eerlijk. De Kamer heeft namelijk ook afspraken gemaakt over zogenoemde sunset clauses. Daar heb ik indertijd als Kamerlid samen met de heer Harbers, en eigenlijk alle andere partijen, als lid van de commissie voor

de Rijksuitgaven afspraken over gemaakt. Sunset clauses gaan over de eindigheid van subsidieperiodes. Het is nu eigenlijk een standaard uitgangspunt dat subsidietrajecten maximaal vijf jaar kunnen duren. Dan worden ze geëvalueerd en wordt er besloten of ze voortgezet worden. Naast het generieke beleid dat we niet organisaties financieren, maar programma's, hebben we dus ook nog eens die eindigheid, want je wilt continu herijken of het beleid dat je hebt ingezet ook werkt. Langs twee kanten vind ik uw vraag dus ingewikkeld. Maar nogmaals, we zijn heel vaak in contact met deze organisatie omdat zij een belangrijke rol speelt op verschillende beleidsterreinen.

Minister Koolmees: De motie-Peters op stuk nr. 311 gaat over Femmes for Freedom. Daar hebben we een debat over gehad in de eerste termijn. Ik wil zeker met de organisatie in gesprek. Zoals ik al heb gezegd, is ons beleid niet om structurele financiering voor organisaties te regelen. Tegelijkertijd constateer ik dat Femmes for Freedom bij heel veel projecten van de rijksoverheid betrokken is. Als ik de motie zo mag interpreteren dat ik in gesprek ga, maar dat ik geen resultaatsverplichting kan garanderen, dan wil ik de motie oordeel Kamer geven. Als de heer Peters om een resultaatsverplichting vraagt, dan moet ik de motie ontraden.

12 november 2020: Kamerstuk 32824, nr. 311 Motie van het lid Peters

René Peters (CDA):

De Kamer,
gehoord de beraadslaging,
overwegende dat Femmes For Freedom zich inzet voor het zelfbeschikkingsrecht en de algehele emancipatie van meisjes en vrouwen met een biculturele achtergrond;
overwegende dat zij bij uitstek hun persoonlijke verantwoordelijkheid nemen en anderen aansporen dat ook te doen;
constaterende dat het voortbestaan van deze stichting vanwege haar bijdrage aan de emancipatie van meisjes en vrouwen met een biculturele achtergrond zéér belangrijk is;
verzoekt de regering, in gesprek te gaan met Femmes for Freedom en te onderzoeken welke duurzame rol de stichting kan spelen binnen het brede thema van zelfbeschikking, en daar afspraken over te maken;
verzoekt de regering, tevens de Kamer over de voortgang van deze gesprekken in kennis te stellen, en gaat over tot de orde van de dag.
Peters

09 november 2020: Kamerstuk 35348 nr. 14, Verslag van een wetgevingsoverleg over tegengaan huwelijkse gevangenschap

Kathalijne Buitenweg (GL): Ik hoorde voor het eerst over huwelijkse gevangenschap toen ik lid was van het College voor de Rechten van de Mens en Shirin Musa, de drijvende kracht achter Femmes for Freedom, had laten zien dat er soms onoverkomelijke obstakels kunnen zijn voor een vrouw als zij een islamitisch huwelijk wil beëindigen en haar man daaraan weigert mee te werken. Maar Musa liet ook zien hoe de wet vrouwen ook behulpzaam kan zijn door het niet meewerken aan een echtscheiding aan te merken als een onrechtmatige daad. Maar dat gebeurt niet altijd, en dat is denk ik het probleem dat we vandaag bespreken, omdat het kan leiden tot vertraging van de echtscheidingsprocedure van het burgerlijk huwelijk volgens een rechter of omdat een echtgenote niet overtuigend kan aantonen dat zij echt belang heeft bij een scheiding. Dan kan een rechter besluiten dat het geen onrechtmatige daad is en dat er niks zal gebeuren en dan zit zij vast. [...] Maar mevrouw Van Toorenburg zei het al: het gaat ook over de praktijk. Want wij kunnen hier wetten maken wat we willen, maar het gaat erom dat mensen weten waar ze heen kunnen, dat ze steun kunnen krijgen en dat we knokken voor erkenning. Daar kom ik zo meteen nog op. Het gaat erom dat

we ook geld geven aan allerlei organisaties, zoals Femmes for Freedom, zodat mensen ook echt hun recht kunnen halen. [...] Een organisatie als Femmes for Freedom is een kenniscentrum geworden en heeft een enorme bijdrage geleverd aan de verbetering van de rechtspositie van vrouwen. Maar we moeten echt investeren in deze of zulk soort organisaties, want anders dreigt de wet uiteindelijk vooral op papier te bestaan en een beperkte impact te hebben.

Michiel van Nispen (SP): Er moeten gesprekken gevoerd worden met mensen die deze problematiek van binnenuit snappen en kennen. Al jaren vragen wij vanuit de Kamer om onder andere met Femmes for Freedom hierover in gesprek te gaan en hen te betrekken bij de beleidsvorming en de ontwikkeling van voorlichting. Waarom gebeurt dat nog zo weinig? Deze organisatie zou gesprekspartner moeten zijn omdat ze waardevolle informatie en kennis heeft en bij kan dragen aan beleid en voorlichting. Zo behandelt het ministerie haar volgens mij nog niet. Dat snap ik niet goed. Graag een reactie hierop.

Vera Bergkamp (D66): Zonder activisme en strijd zouden we deze wetsbehandeling vandaag niet hebben gehad. Dus ook een woord van dank aan Femmes for Freedom -- de naam is al een paar keer gevallen vandaag. Ik zag ze net twitteren dat ze vandaag taart eten, want het is voor hen een heel persoonlijk en belangrijk moment. Dus felicitaties in ieder geval voor de behandeling

Jeroen van Wijngaarden (VVD): Maar het is ook de strijd van een organisatie als Femmes for Freedom. Dat is eigenlijk een hele kleine club die dit op de kaart, op de agenda heeft gezet.

04 november 2020: Kamerstuk 35341, nr. 13 Verslag van een notaoverleg

Jasper van Dijk (SP): Wat kunnen we doen om de verborgen vrouwen te bereiken? In hoeverre kunnen we dit soort huwelijkse slavernij gewoon strafbaar stellen, bijvoorbeeld door huwelijkse uitbuiting specifiek onder het bestaande verbod op mensenhandel te brengen? Dit pleidooi wordt ook gedaan door Femmes For Freedom. Graag een reactie. Wat vindt mevrouw Becker van de opinie van Femmes For Freedom waarin wordt gezegd dat migrantenvrouwen onder emancipatie in plaats van onder integratie moeten vallen? Ze willen niet steeds door het hoepeltje van integratie springen, ze willen volwaardig meedoen. Ze willen economisch zelfstandig worden en uit de armoede raken. Als u het daarmee eens bent, zult u iets moeten doen aan de belabberde positie van veel migrantenvrouwen, bijvoorbeeld door hun veel te lage inkomen.

René Peters (CDA): Voorzitter. In de inleiding van haar initiatiefnota schrijft mevrouw Becker dat je baas bent over je eigen leven zolang je de vrijheid van een ander niet beperkt. De Britse filosoof Isaiah Berlin noemt dat negatieve vrijheid, de vrijheid tot handelen door de afwezigheid van dingen. Daartegenover stelt hij positieve vrijheid, niet in de zin van beter of slechter, maar in de zin van mogelijkheden, niet wat je mag doen, maar wat je kunt doen. Het gaat om emancipatie, om kansen en mogelijkheden voor deze vrouwen. Is de Minister bereid hier dan ook specifiek beleid op te maken en daarbij vrouwenrechtenorganisaties zoals Femmes For Freedom -- daar is net al over gesproken -- structureel te betrekken?

Bente Becker (VVD): Het kabinet heeft inmiddels ook toegezegd meer controles te zullen laten uitvoeren op Schiphol als het gaat om het kunnen voorkomen van genitale verminking. Het is zelf gekomen met een actieagenda Schadelijke Praktijken en heeft na vele oproepen van onze kant, van de Kamer maar ook van een organisatie als Femmes for Freedom, de gynaecologen ertoe aangezet om de richtlijn voor maagdenvliesherstel aan te passen. [...] De heer Jasper van Dijk heeft mij gevraagd wat ik vind van de opinie van Femmes for Freedom dat het hier niet gaat over integratie, maar dat het zou moeten gaan over emancipatie. Ik deel heel erg het gevoel dat Femmes for Freedom naar voren brengt. Stel dat je hier als vrouw bent geboren. Dan zie je dit debat of je leest hierover, en dan denk je: «Hoezo? Ik heb inderdaad een migratieachtergrond, maar hoezo zou ik nu nog moeten integreren? Ik wil juist vrijheid. Ik ben juist onderdeel van de Nederlandse samenleving.

Waarom is dit niet gewoon bij de Minister voor emancipatie ondergebracht in plaats van bij de Minister voor integratie?

04 augustus 2020: Handeling 2019-2020 nr 86 item 3 Vragenuur

Bente Becker (VVD): 'De VVD diende vorig jaar een initiatiefnota in tegen culturele onderdrukking en ook vrouwenbesnijdenis. Wij willen voorkomen dat meisjes worden meegenomen door middel van controles bij risicovluchten op Schiphol, met informatie ter plekke over wat te doen bij signalen van vrouwenbesnijdenis. Ik las dat het kabinet dat wil gaan doen. Dat is mooi, maar hoe snel is dit geregeld? Kan de minister toezeggen: voor de zomer? Ook willen we dat daders harder aangepakt worden. Maar het is lastig straffen, omdat dat alleen maar zou kunnen bij een Nederlandse nationaliteit of bij een vaste verblijfplaats hier. Als de besnijdenis op vakantie gebeurt, is dat dus moeilijk. Daarom heb ik voorgesteld de medeplichtigen strenger te straffen, niet alleen degene die besnijdt maar ook de familie die er vanuit de cultuur toe aanzet en toekijkt. Kan de minister dit regelen? En wil de minister meer doen tegen imams en moskeeën die vrouwenbesnijdenis aanbevelen? Het dappere Femmes for Freedom heeft vorige week een taakstaf voor een moskeedocent afgedwongen. Maar deze docent gaat in hoger beroep. En de moskee zegt nu doodleuk dat de aanbeveling tot vrouwenbesnijdenis onder de godsdienstvrijheid valt. Waar blijft de overheid? Kan de minister gemeenten erop aanspreken dat zij gaan handhaven? Kan hij in gesprek gaan met de islamitische gemeenschap om afstand te nemen van vrouwenbesnijdenis? Kunnen dit soort imams een gebiedsverbod krijgen? Ik heb hierover ook samen met de SP vragen gesteld en ik hoop daar vandaag alvast een reactie op te kunnen krijgen.'

25 juni 2020: Kamerstuk 35228 nr. 4 Parlementaire ondervraging ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen

Parlementaire ondervragingscommissie: 'De heer Taheri geeft tevens aan dat hij na de Nieuwsuuruitzending zelf, op eigen initiatief, een gesprek gehad heeft met de toenmalig burgemeester, mevrouw Krikke, met de hoofdofficier van justitie en met de politiechef.⁴⁴⁴ Mevrouw Krikke geeft in haar verhoor echter aan dat zij het bestuur van As-Soennah heeft uitgenodigd voor een gesprek over buitenlandse financiering in het stadhuis: «Over dat dat gebeurde, waren ze overigens niet achterhoudend; daar waren ze redelijk transparant over. Ik heb ze toen aangesproken op wat ook uit de Nieuwsuur- en Netwerkuitzending was gekomen, namelijk dat door een prediker bij As-Soennah ergens diep op het internet werd gezegd dat vrouwenbesnijdenis iets moest zijn wat aanbevelenswaardig was. Ik heb gezegd dat ik dat echt onbestaanbaar vind. Vrouwenbesnijdenis is een zo serieuze verminking dat je daar niet zo lichtvaardig maar over kan zeggen dat dat aanbevelenswaardig is». En: «Daarin zei de As-Soennah moskee dat ze zich niet realiseerden dat dat op de website stond, dat zij dat niet zouden willen en dat ze het eraf zouden halen». Door een aangifte-actie van de Femmes for Freedom, een stichting die opkomt voor de rechten van alle meisjes en vrouwen, werd door meer dan 133 personen aangifte gedaan tegen de betreffende prediker. De rechtbank heeft op 19 juni 2020 de betreffende docent veroordeeld tot een werkstraf van 80 uur. Het publiekelijk aanbevelen van vrouwenbesnijdenis ziet de rechtbank als opruien en aanzetten tot geweld'

03 april 2020: Kamerstuk 32824 nr. 293 Verslag van een algemeen overleg Integratiebeleid

Jasper van Dijk (SP): 'Voorzitter. Femmes For Freedom heeft een interessant bericht uitgedaan over verborgen vrouwen. Daar heb ik vragen over gesteld. Het gaat om vrouwen die hier bijvoorbeeld door kennismigranten naartoe worden gehaald, zo kun je wel zeggen, uit landen als Pakistan. Die vrouwen worden hier volledig verborgen, hebben geen inburgeringsplicht, worden mishandeld en worden soms zelfs vermoord. Bent u bereid om te kijken naar de mogelijkheden om hier een eind aan te maken?'

23 januari 2020: Kamerstuk 35300-VIII nr. 144, Verslag van een wetgevingsoverleg

Minister van Engelshoven: De heer El Yassini vroeg ook nog hoe we ervoor kunnen zorgen dat leraren in het onderwijs signalen van eerdergerelateerd geweld beter herkennen, en of eerdergerelateerd geweld of zelfbeschikking niet moeten terugkomen in het burgerschapsonderwijs. Die twee onderwerpen hangen wel samen. Volgens mij vroeg de heer Van Dijk ook een beetje hoe dit zit in het burgerschapsonderwijs. Het wetsvoorstel over het vernieuwen van het burgerschapsonderwijs is net naar de Raad van State gestuurd. We hopen dat natuurlijk zo snel mogelijk in de Kamer in behandeling te nemen. Daar zitten echt aangescherpte doelstellingen in, zeker als het gaat om zelfbeschikking en het maken van eigen keuzes.

De Stichting School & Veiligheid is echt onze partner als het gaat om veiligheid op vele terreinen op scholen. Zij geeft trainingen voor onder andere leraren, maar ook voor vertrouwenspersonen op scholen. Scholen hebben zorg- en adviesteams waarin zorgelijke signalen worden besproken. Zij kunnen doorverwijzen naar zorg of politie. Soms zitten zij daar ook gewoon aan tafel. De Stichting School & Veiligheid moet ons helpen om ervoor te zorgen dat ook mensen in de zorg- en adviesteams de signalen op tijd erkennen, zodat ze daar op tijd op kunnen acteren. In dit kader steun ik ook het werk van bijvoorbeeld Femmes for Freedom. Zij voeren gesprekken met scholen en Rutgers om ervoor te zorgen dat signalen van schadelijke traditionele praktijken herkend worden op school, dus ook bij de zorg- en adviesteams. Zo kan er op tijd worden doorverwezen naar zorg of politie als dat nodig is, of kan daarover het gesprek worden aangegaan. Hier is volop aandacht voor..

05 november 2018: Kamerstuk 32735 nr. 228 Notaoverleg Mensenrechten in het buitenlands beleid

Sadet Karabulut (SP): ‘Voorzitter. Ik weet dat Nederland zich ook inzet voor vrouwenrechten, en gelukkig maar. Het is een van de prioriteiten. De heer Sjoerdsma noemde het ook al. Wanneer de mensenrechten dusdanig onder druk staan, weet je dat de vrouwenrechten als eerste worden geschonden. In die zin sluit ik mij ook aan bij de vragen over Asia Bibi, het opvangen van haar en alle andere mogelijkheden die de Minister ziet om haar te helpen. Ik ben in die zin enorm trots op bijvoorbeeld de stichting Karama of Femmes for Freedom, die vanuit Nederland in het buitenland heel erg belangrijk grassrootswerk doen, van onderop, om de vrouwenrechten te verdedigen. Welke mogelijkheden ziet de Minister om deze mensenrechtenverdedigers te ondersteunen? Ik weet dat zij het ontzettend moeilijk hebben en iedere keer weer moeten bedelen om aan tafel te komen of om aan financiering te komen. Graag een reactie.’

Kathalijsje Buitenweg (GL): ‘Het is heel begrijpelijk dat de Minister naar de evaluatie wil kijken, bijvoorbeeld bij Femmes for Freedom. Ik denk dat er in den brede sowieso behoefte is aan meer shelters en meer steun bij ambassades om ervoor te zorgen dat vrouwen en kinderen die zijn achtergelaten, onderdak kunnen krijgen. Er moet ook meer geld komen via het Ticketfonds, zodat vrouwen en kinderen die ontsnapt zijn aan de familie terug kunnen gaan. Ik hoop dat de Minister nog wil kijken naar de steun voor Femmes for Freedom, naar meer mogelijkheden voor shelters bij de ambassades en naar een ruimere financiering van het Ticketfonds.’

17 oktober 2018: Kamerstuk 32734 nr. 34 verslag van een algemeen overleg Nederlandse Diplomatie

Sven Koopmans (VVD): ‘Tenzij de Minister nog wilde zeggen dat hij zich hier verder mee bezig gaat houden. Ik vraag gewoon om duidelijkheid. Ik begrijp dat we financiële voorstellen bij de begroting moeten behandelen, maar hoor ik de Minister zeggen dat hij zich gaat inzetten voor het voortzetten van die activiteit, van het helpen van mensen, vaak Nederlandse meisjes die naar het buitenland

worden gelokt, daar worden gedwongen om te trouwen en worden achtergelaten? Die activiteit is denk ik enorm belangrijk. Er is nu een samenwerkingsverband, ook met Nederlandse ngo's. Ik noem bijvoorbeeld Femmes for Freedom van de ons bekende Shirin Musa. Is de Minister, los van het financiële aspect, van plan om deze activiteit, die zo belangrijk is voor Nederlanders in het buitenland, door te zetten? De financiële mogelijkheden zoeken we indien nodig vervolgens bij de begroting.'

Kamerstuk 28345, Nr. 201 verslag van een algemeen overleg Aanpak huiselijk geweld Kindermishandeling

Kirsten van den Hul (PvdA): 'Zoals ik al eerder zei, juichen wij de aangekondigde maatregelen in de nota zeer toe. Wij zouden er graag nog een ambitieniveau, die extra regie, bovenop zien, net als onder anderen de Ombudsman aanraadt. Ik wil het kabinet vragen om bij de monitoring ook zelfhulporganisaties en belangenorganisaties van ervaringsdeskundigen die de diversiteit van het probleem goed kennen, te betrekken. De stichting Zijweg, die vandaag aanwezig is, en Femmes for Freedom.'

16 mei 2018: Kamerstuk 33836 nr. Nr. 26 verslag van een algemeen overleg Personen-en Familierecht

Michiel van Nispen (SP): 'Dan de huwelijkse gevangenschap. Ook hiervoor heeft de SP al jaren terug aandacht gevraagd. Inmiddels is het echt een erkend probleem, vooral dankzij de inspanningen van Shirin Musa van Femmes for Freedom. Is de Minister bereid om bij de uitwerking van zijn plannen deze deskundigen te spreken en erbij te betrekken?'

Attje Kuiken (PvdA): 'Voorzitter. Ik sluit mij korthedshalve aan – dan ben ik door mijn tijd heen – bij de vraag die de heer Van Nispen heeft gesteld over Femmes for Freedom en de rol die zij kunnen spelen bij het huwelijkse gevangenschap.'

04 april 2018: Kamerstuk 28345 nr.186 AO Kindermishandeling/ GIA/ Slachtoffers loverboys

Gert-Jan Segers (CU): 'Helemaal aan het eind een onderwerp dat speciale aandacht verdient. Het gaat om een speciale subcultuur, een heel specifieke groep waarin sprake kan zijn van eerwraak en gedwongen huwelijken. Ook daar hebben we soms de hulp nodig van specialisten in de samenleving die dit bij de kop pakken. Het gaat bijvoorbeeld om Shirin Musa van Femmes for Freedom, die iedere keer dit onderwerp agendeert. Het gaat om een heel kleine organisatie die soms een heel klein duwtje nodig heeft. Mijn aanmoediging is: kunnen we dat kleine duwtje niet geven? Mijn tweede vraag is aan Minister Dekker, over gedwongen huwelijken. Soms heb je maatschappelijke organisaties nodig die iets doen, iets kunnen doen en soms een stap verder kunnen gaan dan de overheid zelf kan. Ik heb zelf de organisatie Femmes for Freedom genoemd. Ik geef het ook maar in overweging. Misschien komen we er later nog een keer over te spreken. Maar dat is wel een organisatie die een stap verder kan zetten in een aantal subculturen waarin de overheid toch wat beperkt is. Een hartelijke aanbeveling dus. Dank.'

Minister Sander Dekker: 'Voorzitter. Ik ga naar het punt van de heer Segers. Zijn suggestie om ook eens te praten met de organisatie Femmes for Freedom neem ik ter harte. Ik zal dat doen in het kader van de brief die ik nog ga schrijven.'

Kamerstuk 32734 nr. 34 verslag van een algemeen overleg Aanpak huiselijk geweld en Kindermishandeling

Kirsten van den Hul (PvdA): 'Zoals ik al eerder zei, juichen wij de aangekondigde maatregelen in de nota zeer toe. Wij zouden er graag nog een ambitieniveau, die extra regie, bovenop zien, net als

onder anderen de Ombudsman aanraadde. Ik wil het kabinet vragen om bij de monitoring ook zelfhulporganisaties en belangenorganisaties van ervaringsdeskundigen die de diversiteit van het probleem goed kennen, te betrekken. De stichting Zijweg, die vandaag aanwezig is, en Femmes for Freedom. Zo zijn er nog wat organisaties.'

12 juni 2017: Wetgevingsoverleg

Han ten Broeke (VVD): 'Ten slotte heb ik nog een vraag over een motie die ik zelf heb ingediend. Ik ben tevreden over de manier waarop de minister het amendement-Ten Broeke c.s. over de forced marriage unit — de minister heeft daar de "eenheid huwelijksdwang" van gemaakt — heeft opgepakt. Ik ben daar tevreden over omdat de minister ook akkoord gaat. Dat is natuurlijk lastig voor een minister, want dan moet je een beetje over je eigen ministerie heen kijken, inclusief de inzet van meer ervaren researchcapaciteit. Dat betekent dat je niet alleen een echte think tank, een soort denktank met deskundigheidsfunctie, of een campagne inzet, maar ook dat je echt gaat bekijken of je de juiste mensen kunt krijgen om die meisjes, natuurlijk met instemming van de lokale autoriteiten, weer terug te krijgen. Dat is een heel concreet plan, dat in Noorwegen en het VK gewoon werkt. Ik zou de minister willen vragen om toch nog eens serieus met de Noorse regering en met de opstellers van dat programma in gesprek te gaan. Hij geeft aan dat hij daartoe bereid is. Ik vraag hem ook om niet alleen met hen in gesprek te gaan, maar ook met Nederlandse ngo's die hier verstand van hebben. Ik vraag dat zelden of nooit, maar hier doe ik het heel bewust. Girls Not Brides heeft de minister zelf al genoemd in zijn brief. Ik zou daar Femmes for Freedom aan willen toevoegen. Ik zeg dat niet omdat ik veel overleg wil instigeren — ik ben daar over het algemeen avers van — maar omdat heel veel meldingen allereerst bij hen binnenkomen. Zowel in het kader van early warning als in het kader van early detecting van dit soort misstanden hebben zij dus vaak in een vroeg stadium informatie. Het kan goed zijn om te proberen daar naadloos mee samen te werken.'

07 april 2016: Kamerstuk 32175 nr. 6, verslag van een algemeen overleg huwelijksdwang en gezinsmigratie

Vera Bergkamp (D66): 'Het is belangrijk om gebruik te maken van de kennis die we in Nederland hebben, bijvoorbeeld via Femmes for Freedom, Jeugdzorg, Atria, Kennisplatform Integratie & Samenleving maar ook het COA. Op welke manier worden deze organisaties bij de aanpak betrokken? Ik ben heel benieuwd naar de wijze waarop het proces eruitziet.'

20 maart 2014: Plenaire behandeling van het wetsvoorstel Wijziging van Boek 1 en Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de huwelijksleeftijd, de huwelijksbeletselen, de nietigverklaring van een huwelijk en de erkenning van in het buitenland gesloten huwelijken (Wet tegengaan huwelijksdwang) (33488)

Foort van Oosten (VVD): Overigens brengt mij dat meteen op een aanvullende vraag aan de staatssecretaris. Het komt nogal eens voor dat buitenlands "familierecht" dwarsligt daar waar het gaat om erkenning van in Nederland gesloten echtscheidingsbeschikkingen. Wellicht is dit buiten de orde, want we spreken over het voorkomen van huwelijksdwang en niet over echtscheiding, maar kan de staatssecretaris met de Kamer delen welke inzet hij heeft gepleegd in zijn dialoog met andere landen die ertoe zou moeten leiden dat Nederlandse echtscheidingsbeschikkingen in het buitenland worden erkend? Ik vraag dit temeer omdat dit ook relevant kan zijn in de aanpak van de problematiek van de huwelijksgevangenschap. Daarover hoorde ik de heer De Wit spreken, maar ook andere collega's. De situatie dat vrouwen tegen hun wil gevangen worden gehouden in een huwelijk komt mij net zo onwenselijk voor als dat zij een huwelijk onder dwang moeten aangaan. Ik ontvang signalen dat dit in Nederland aan de orde is. Blijkbaar wonen in ons land vrouwen die tegen hun wil in een huwelijk gevangen worden gehouden. Is de staatssecretaris met dit probleem bekend? Wil hij

deze problematiek nader beschouwen en hierover bijvoorbeeld met de organisatie Femmes for Freedom nader naar kijken?

Jan de Wit (SP): 'Tot slot wil ik nog een probleem aan de orde stellen dat samenhangt met de huwelijksdwang, namelijk het probleem van de zogeheten huwelijksgevangenschap. Dat is een ernstige vorm van dwang. Bij huwelijksgevangenschap zit iemand in het huwelijk gevangen. Het huwelijk is dan in Nederland weliswaar door de rechter ontbonden, maar in het land waar de echtgenoten naar het recht van dat land zijn gehuwd, kan het huwelijk niet worden ontbonden, bijvoorbeeld vanwege religieuze regels. Ik neem aan dat de andere fracties de stukken van Femmes for Freedom ook hebben gekregen. Daarin wordt duidelijk gemaakt dat dit heel schrijnende situaties oplevert voor, in dit geval, vooral vrouwen. Zij blijven in dat andere land gehuwd met een man van wie zij in ons land zijn gescheiden, met alle onaanvaardbare gevolgen van dien, waaronder zelfs seksuele beschikbaarheid. Mijn fractie heeft de regering al eerder aangespoord om te onderzoeken op welke wijze dit probleem kan worden opgelost en met name te bezien of en hoe de Nederlandse rechter hulp kan bieden, bijvoorbeeld in het kader van de echtscheidingsbeschikking. Dat is niet eenvoudig, omdat immers het recht van dat andere land geldt. In de reactie op de motie op stuk nr. 13 (32840) van mijn collega Kooiman oppert de staatssecretaris als eerste de mogelijkheid van het aanspannen van een kort geding ter zake van onrechtmatig handelen tegen de partner die weigert medewerking te verlenen aan de totstandkoming van de ontbinding van het huwelijk in het andere land. De rechter zou de man dan kunnen bevelen om de noodzakelijke stappen te zetten of de noodzakelijke handelingen te verrichten die benodigd zijn om tot ontbinding te komen, met daaraan verbonden eventueel een dwangsom. De uitkomst daarvan is echter onzeker, zo zegt ook de staatssecretaris.'

'Wat vindt de staatssecretaris van de suggestie die is aangedragen door Femmes for Freedom, dat de Nederlandse rechter in zijn eindbeschikking in voorkomende gevallen de man opdraagt om mee te werken aan de ontbinding van het huwelijk in het andere land op straffe van verbeurte van een dwangsom en dat de rechter in de beschikking zelf die formule vastlegt? Als de staatssecretaris daar iets in ziet, is het dan niet raadzaam om dat ook in de wet te regelen? Dat lijkt mij dan een logisch gevolg daarvan. Daarop aansluitend vraag ik mij af of de allerbeste oplossing niet is dat getracht wordt internationale verdragen te sluiten met landen die dit probleem kennen of waarvan wij zien dat die een probleem veroorzaken. Hoe ziet de staatssecretaris dat? Is de regering bereid stappen te zetten teneinde de voor onze begrippen onaanvaardbare huwelijksgevangenschap in de toekomst te voorkomen in het belang van alle vrouwen die daarvan het slachtoffer zijn respectievelijk dreigen te worden?'

Gerard Schouw (D66): 'In het verlengde daarvan ligt het probleem van huwelijksgevangenschap en hinkende echtscheidingen als het land van herkomst de nietigverklaring niet erkent op grond van het daar geldende internationaal privaatrecht of religieus recht.

De staatssecretaris gaf in zijn reactie op de motie-Kooiman, die ook al door de heer De Wit is genoemd, aan dat de mogelijkheden in juli 2013 om dit te voorkomen zeer beperkt zijn. Hij verwees naar de mogelijkheden in het Nederlands recht om weigeringen van de ontbinding van een huwelijk in het land van herkomst of erkenning van die ontbinding aan de Nederlandse rechter voor te leggen. Zou een betere oplossing niet zijn om in het buitenlandbeleid in te zetten op wederzijdse erkenning van de ontbinding van huwelijken? Is de staatssecretaris bereid om in samenwerking met bijvoorbeeld de minister van Buitenlandse Zaken te inventariseren in welke landen als gevolg van het ontbinden op grond van deze wet problemen kunnen ontstaan en de Kamer te informeren over concrete stappen om die op te lossen te informeren? Ik lees in mijn tekst ook nog "voor inwerkingtreding van de wet"; dat lijkt me tricky, maar laat ik het toch maar als vraag formuleren. Wie weet wat voor antwoord de staatssecretaris op dat punt heeft.'

Lilian Helder (PVV): 'Als het huwelijk in een sharia-land is gesloten, dan is de sharia van toepassing op de vraag of een van de echtgenoten gerechtigd is om de nietigheid van het huwelijk in te roepen. Dit wetsvoorstel heeft echter toch als doel om huwelijksdwang tegen te gaan? Hoe kan de echtgenote die onder dwang getrouwd is — ik spreek over echtgenote omdat het in de regel de vrouw is die onder dwang een huwelijk heeft gesloten — onder dit huwelijk uit komen? Zo lijkt het wetsvoorstel voor een groot deel op symboolpolitiek. Als je huwelijksdwang echt wilt tegengaan, dan moet je dergelijke huwelijken hier nooit erkennen. In het Nederlandse huwelijksrecht is het namelijk een fundamenteel beginsel dat sprake moet zijn van vrije toestemming bij het aangaan van een huwelijk. Waarom worden dan huwelijken erkend die gesloten zijn volgens regelgeving waarin de vrouw ondergeschikt is aan de man? Het antwoord dat zij kan kiezen voor een echtscheiding in dit land is niet bevredigend, want ook hier geldt dat een vrouw dat bijna niet kan doen vanwege de onredelijke eisen die daaraan worden gesteld in de sharia. Zo ontstaat het gevaar dat collega De Wit ook aanstipte, van huwelijksgevangenschap. Kan de staatssecretaris hierop ingaan?'

Staatssecretaris Teeven: 'Dan kom ik op de vragen van de heer Oskam. Hij had twee specifieke vragen. Een daarvan stond in relatie met een opmerking die de heer Schouw maakte. Wat doen we aan de dialoog om echtscheidingen in het buitenland erkend te krijgen? De heer Van Oosten vroeg daar ook naar. Als de in Nederland uitgesproken echtscheidingen overal ter wereld erkend zouden worden, dan zou het probleem van huwelijksgevangenschap uit de wereld zijn. Dat moeten we dus stimuleren. Ik ben dat met de Kamer eens. Om die reden zijn we ook aangesloten bij allerlei verdragen op dit terrein. Het probleem is echter dat er een aantal hardnekkige landen is die zeer weigerachtig zijn om onze echtscheidingen te erkennen. Soms zijn landen ook weigerachtig om onze huwelijken te erkennen. Juist die landen zijn niet aangesloten bij die verdragen. Het is zeer moeilijk om op een andere wijze ingang te vinden bij deze landen om de erkenning van echtscheidingen te vergemakkelijken. Het is dus een beetje zoeken. De heer Van Oosten riep het kabinet op dat te blijven doen. Ik zeg ook niet dat het kabinet stopt met zoeken, maar het is wel een beetje zoeken hoe je dat het makkelijkst realiseert. Het is ook een vrij ingewikkelde weg langs die internationale conferentie voor het privaatrecht. Op dit moment lopen er verschillende onderzoeken naar de aard en omvang van de huwelijksgevangenschap. Met die onderzoeken wordt nadrukkelijk beoogd, oplossingsrichtingen te vinden om vrouwen een weg uit situaties van huwelijksgevangenschap te bieden.'

Foot van Oosten (VVD): 'Ik begrijp dat het lastig is om het vraagstuk van huwelijksgevangenschap en de erkenning van een Nederlandse echtscheiding in het buitenland eenvoudig aan te vliegen. Ik ben ook bekend met de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht. In het verleden mocht ik daar weleens naartoe. Dergelijke bijeenkomsten duren lang en zijn ongelooflijk ingewikkeld, maar Nederland is wel gastland van die intergouvernementele organisatie. Is het mogelijk dat Nederland dit vraagstuk, dit fenomeen, eens agendeert met als gevolg dat er processen in werking treden waarvan ook Nederland de vruchten kan plukken?'

Staatssecretaris Teeven: 'Zoals ik al zei, heb ik daartoe alle bereidheid, maar we moeten volgens mij wel onderkennen dat het een langlopende agenda is. We kunnen het hier niet vandaag besluiten en even voor eind 2014, begin 2015 agenderen, zodat het in 2017 geregeld is, om maar eens een optimistisch "realisatiepad" te schetsen. Mijn ervaring met de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht is dat een en ander zeer lang duurt en dat het heel weerbarstig is om alle landen op een lijn te krijgen. Het helpt ook niet om te dreigen met iets al dan niet doen of met uit het verdrag stappen. De kunst is juist om al die landen die nog niet zijn aangesloten, vaak de probleemlanden, erbij te krijgen. Het kabinet is zeer bereid om dergelijke inspanningen te leveren en om dingen op de agenda te zetten, maar het is vrij ingewikkeld om ze gerealiseerd te krijgen, zo leert onder andere het vraagstuk van interlandelijke adoptie, dat ook langs de lijnen bij de Haagse Conferentie loopt. Dus gastland of niet, ik ben zeer bereid om het op de agenda te zetten, maar het is een ingewikkeld proces dat niet heel snel verloopt. Laat ik dat hier eerlijk zeggen.'

De heren De Wit en Schouw hebben mij aangespoord om het beleid in te zetten op de wederzijdse erkenning van de ontbinding van huwelijken. Beiden hebben gerefereerd aan heel veel mogelijkheden. Wij denken dat wij het internationale overleg over de erkenning van huwelijken moeten voortzetten. Wij moeten proberen de openbare-orde- excepties binnen de landen die zijn aangesloten bij de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht, zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Zelfs tussen landen binnen de Europese Unie zijn er echter grote verschillen rond de invulling van de openbare-orde-exceptie. De heer De Wit vroeg mij om de dialoog met landen buiten de EU aan te gaan om de erkenning van Nederlandse echtscheidingen in die landen te vergemakkelijken. Dat zullen wij zeker doen, maar wij gaan wel eerst bekijken wat er uit de lopende onderzoeken over de aard en de omvang van huwelijksdwang komt. In die onderzoeken wordt uitdrukkelijk beoogd om oplossingsrichtingen te zoeken om vrouwen een weg te bieden om uit situaties van huwelijksgevangenschap te geraken. Als wij een goed beeld hebben van de mogelijkheden en de onmogelijkheden, dan zullen wij nader bezien of aanvullende maatregelen nodig zijn om de vrouwen te helpen. Wij blijven in contact met hen die zich ook in Nederland buitengewoon inspanssen voor dit onderwerp, want er zitten mensonterende situaties bij.

Daarmee kom ik meteen op de volgende vraag van mevrouw Helder, te weten of de nietigverklaring door de Nederlandse rechter overal wordt erkend. Daarvoor geldt hetzelfde als voor de echtscheiding. Sommige landen zoals Pakistan en Iran erkennen onze echtscheiding niet. Wij veranderen dit niet vanuit Den Haag en ik heb dat ook overgehouden uit mijn contacten met Femmes for Freedom. Dat geldt ook voor onze nietigverklaring. Iemand van wie de echtscheiding hier is uitgesproken, blijft een probleem hebben op het moment dat zij naar Iran of naar Pakistan gaat. Zolang die landen niet deelnemen aan het internationaal overleg met betrekking tot de erkenning van elkaars rechtsstelsels, blijft dit natuurlijk een probleem. Je stapt dan niet zelf uit het verdrag, want er zitten ook heel veel goede kanten aan die Haagse Conferentie die wij graag willen behouden.'

Opzij, maart 2016

Sadet Karabulut: 'Wat hierbij niet helpt, is dat minister Asscher alleen om de tafel zit met imams en moskeebesturen. Typisch Nederlands om te willen polderen met belangenorganisaties, maar in moskeebesturen zitten geen vrouwen. De belangen van moslima's worden op ministerieel niveau niet vertegenwoordigd, denk maar niet dat moslimmannen daarover praten. Minister Asscher moet daar om ook met moslima's zoals Shirin Musa in gesprek.'

10 oktober 2012: Plenaire behandeling van het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht BES met het oog op de verruiming van de mogelijkheden tot strafrechtelijke aanpak van huwelijksdwang, polygamie en vrouwelijke genitale verminking

Cora Nieuwenhuizen (VVD): 'De actiegroep Femmes for Freedom, die de VVD een warm hart toedraagt, pleit voor een taskforce huwelijksdwang naar het voorbeeld van de Britse Forced Marriage Unit. Mevrouw Hilken had het daar net ook over. Ik wil graag van de staatssecretaris weten of hij een dergelijke taskforce ziet als een goed en effectief instrument in de strijd tegen huwelijksdwang en zo ja, of hij daaraan ook wil meewerken.

In het afgelopen jaar is ook nog een andere kant van huwelijksdwang onder de aandacht gebracht. Daarbij heeft Femmes for Freedom het voortouw genomen. Het gaat om de dwang om getrouwd te blijven en dus niet te kunnen scheiden. Het is meer dan afschuwelijk om te zien hoe zo aan mensen, veelal vrouwen, het perspectief op een beter, vrij leven wordt ontnomen, met alle trieste gevolgen van dien. Waarom kiest het kabinet niet voor een bredere concretisering van het begrip "huwelijksdwang" met daarin opgenomen de dwang om getrouwd te blijven? Gaat er niet een stevige preventieve werking vanuit als aan familie in landen van herkomst kan worden aangegeven dat het in

Nederland strafbaar is om iemand in een huwelijk gevangen te houden? Graag krijgt de VVD door de staatssecretaris nog eens toegelicht waarom het kabinet er niet voor heeft gekozen om huwelijksdwang zelfstandig strafbaar te stellen als klachtdelict. Hoe ziet het kabinet dit in relatie tot de aangiftebereidheid? Ik vraag de staatssecretaris ook in te gaan op de problematiek van de zogenaamde hinkende echtscheiding, waarbij er na ontbinding van een Nederlands burgerlijk huwelijk nog een religieus en/of statelijk huwelijk in een ander land overblijft, waardoor zelfs polygamie mogelijk weer aan de orde kan zijn. Ziet de staatssecretaris hiervoor een andere oplossing dan de verplichting op te leggen om eerst het religieus huwelijk te ontbinden? Wij hebben er eerder over gesproken; er zijn kanttekeningen bij te plaatsen.'

Peter Oskam (CDA): Ik keer terug naar de huwelijksdwang. Wie zich in het buitenland schuldig maakt aan dwang tot het aangaan van een huwelijk, wordt strafbaar. De CDA-fractie heeft in schriftelijke stukken gevraagd of wij dit delict niet ruimer moeten nemen. Het komt immers niet alleen voor dat vrouwen worden gedwongen om te trouwen, maar ook dat zij worden gedwongen om getrouwd te blijven. Huwelijksgevangenschap dus. Onder meer de organisatie Femmes for Freedom, waarvan leden aanwezig zijn op de tribune, pleit daarvoor. De CDA-fractie heeft dan ook sympathie voor het amendement-Arib/Hilkens van de PvdA-fractie. De staatssecretaris schreef in een reactie op hun pleidooi dat bij het enkele feit dat een van de partners niet instemt met een scheiding nog geen sprake van huwelijksdwang hoeft te zijn, zolang geen sprake is van geweld of dreiging met geweld. Dat is ook zo. Er kunnen goede redenen zijn voor een man of vrouw om niet meteen in te gaan op een eis tot echtscheiding. De CDA-fractie kan dit in ieder geval volgen.

Daarachter zit wel het probleem dat vrouwen die leven in huwelijksgevangenschap vaak wel zijn gescheiden uit het burgerlijk huwelijk, maar niet kunnen scheiden uit het religieuze huwelijk. Daarvoor hebben ze dan de rechter nodig. Ik geef enkele kleine voorbeelden. Een moslima die van haar Marokkaanse man scheidt, kan als het huwelijk naar islamitisch recht geldig blijft, niet veel beginnen als haar ex-echtgenoot de kinderen meeneemt naar Marokko. Ik hecht aan praktijkvoorbeelden, mevrouw de voorzitter. Een moslima uit Pakistan, wier echtgenoot een bedrieger blijkt te zijn, heeft een probleem als hij weigert religieus van haar te scheiden. Niet alleen is het lastig om zonder toestemming van haar ex het paspoort te verlengen, maar ook wordt het haar onmogelijk gemaakt zich los te maken van de schaamte over haar huwelijksverleden. Verder loopt zij het risico gestenigd te worden als zij weer naar Pakistan gaat. Voor deze vrouwen staat in Nederland de gang naar de burgerlijke rechter open. Die kan ex-echtgenoten dwingen mee te werken aan de ontbinding van het religieuze huwelijk op straffe van een dwangsom. Het probleem is alleen, zoals eerder geschetst door mijn voorgangers, dat voor zo'n stap een enorme overwinning nodig is. Het CDA heeft dan groot respect voor de geëmancipeerde vrouwen die deze stap toch durven te zetten. Veel vrouwen weten echter niet eens dat die weg openstaat en het gaat hier dus ook over een stukje voorlichting. Het CDA vindt het belangrijk dat islamitische vrouwen weten dat zij naar de rechter kunnen stappen als hun echtgenoot weigert om mee te werken aan een scheiding volgens islamitisch recht. De vraag is aan de staatssecretaris of hij bereid is, zich met kracht in te zetten voor voorlichting en bewustwording. Ook bewustwording is hier al aan de orde gekomen. Zijn er al contacten met islamitische organisaties over dit soort vormen van voorlichting en hoe verlopen die? Is de staatssecretaris bereid om maximaal te laten zien dat wij aan de kant van deze vrouwen staan? Dat is belangrijk in het kader van de aangiftebereidheid. Als de overheid achter deze vrouwen staat, durven zij misschien ook wel meer.

Een ander pleidooi van Femmes For Freedom is de uitbreiding van artikel 827, eerste lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. In dat artikel worden de nevenvoorzieningen opgenoemd die de rechter kan treffen bij het uitspreken van een echtscheiding. Het pleidooi van Femmes For Freedom is om het artikel zodanig uit te breiden dat ook het ontbinden van het religieuze huwelijk, als nevenvoorziening, wordt geregeld. De staatssecretaris zegt dat dit niet hoeft omdat dit eigenlijk al kan. Uit de jurisprudentie blijkt dat dit valt onder sub f. Er zijn allerlei mogelijkheden om toch die

nevenvoorzieningen te treffen, mits die voldoende samenhang vertonen met het verzoek tot echtscheiding en niet te verwachten is dat de behandeling daarvan tot onnodige vertraging van het geding zal leiden. Dat is eigenlijk het criterium.

De staatssecretaris heeft gezegd dat hij geen reden ziet om artikel 827 uit te breiden. De vraag van het CDA is om daarvoor uitgebreidere argumenten te gebruiken. Deelt de staatssecretaris de mening van de CDA-fractie dat het van groot belang is dat islamitische vrouwen weten dat zij naar de rechter kunnen gaan als hun ex weigert mee te werken aan een religieuze scheiding? Als het kabinet dat belang graag steunt met een bewustwording- en voorlichtingscampagne, waarom dan ook niet met uitbreiding of aanvulling van artikel 827? Ook dat willen wij graag van de staatssecretaris weten.'

Nine Kooiman (SP): 'Mijn volgende punt hebben de woordvoerders van de fracties van het CDA en de VVD ook aangedragen. Zoals de staatssecretaris weet, strijdt onder andere Femmes for Freedom voor vrouwen die volgens Nederlands recht mogelijk gescheiden zijn maar die niet onder het juk van een huwelijk gesloten in het land van herkomst uit kunnen komen. Dit kan enorme problemen geven, bijvoorbeeld voor een Iraanse vrouw die hier gescheiden is maar die niet zonder toestemming van haar ex-echtgenoot naar Iran kan reizen. De heer Oskam heeft al een aantal mooie voorbeelden genoemd van deze problematiek, dus die zal ik niet herhalen. Dit is een lastig punt. Ik begrijp dat als een vrouw in Nederland een scheiding aanvraagt, de rechter niet kan opleggen dat die ook in het land van herkomst geldt. De Nederlandse rechter heeft geen zeggenschap over het recht daar. Femmes for Freedom en ook professor Van der Velde hebben echter tijdens de hoorzitting een oplossing voor dit probleem gegeven die ik graag aan de staatssecretaris voorleg. Zij stellen voor dat wanneer een vrouw bij de rechter zegt dat zij graag in de echtscheidingsbeschikking als voorwaarde opgenomen wil zien dat de ontbinding ook moet plaatsvinden in het land van herkomst of wanneer beide partijen achter een scheiding in het land van herkomst staan, dit opgenomen wordt in de beschikking. Ik wil, net als een aantal andere leden, dit punt heel graag onder de aandacht van de staatssecretaris brengen en krijg hierop graag een reactie.

De staatssecretaris zei dat de echtscheidingsbeschikking moeilijk zou liggen. Ik heb echter van prof. Van der Velden en van Femmes for Freedom gehoord dat het wel kan. Mogelijk kan de staatssecretaris met hen in overleg treden. Ook op dit punt heb ik een motie ter ondersteuning.'

21 mei 2012: Kamerstuk 32175 nr.31: Brief van de minister en staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

'Voorlichting over de mogelijkheden die slachtoffers hebben om het religieuze huwelijk te ontbinden achten wij in dit verband van groot belang. Daarbij is vooral een rol weggelegd voor organisaties die dicht bij de slachtoffers staan en deze kunnen bereiken, zoals bijvoorbeeld Femmes for Freedom.'

29 september 2011: Spoeddebat over de toepassing van islamitisch recht door Nederlandse rechters

Mirjam Sterk (CDA): Wij hebben veel respect voor vrouwen die onwetend of onder druk soms instemmen met toepassing van bijvoorbeeld het Marokkaanse familierecht. Er heeft onlangs een voorbeeld van gestaan in Vrij Nederland, namelijk dat van Shirin Mousa. Zij sleepte uiteindelijk haar echtgenoot Walid voor de rechter omdat zij islamitisch wilde scheiden. Wat was namelijk het geval? Het bleek dat deze man uiteindelijk alleen maar met haar was getrouwd vanwege een verblijfsvergunning. Op het moment dat hij getrouwd was, is hij naar de burgerlijke rechter gestapt om het huwelijk te laten ontbinden. Zij bleef wel achter met een islamitisch gesloten huwelijk, wat voor haar risico's zou kunnen opleveren als zij terug zou keren naar Pakistan. De rechter heeft uiteindelijk Walid gedwongen, op straffe van een dwangsom van € 50.000, om mee te werken aan de echtscheiding op basis van islamitisch recht. Wij vinden het fantastisch dat vrouwen als Shirin Mousa uiteindelijk het recht durven te pakken en voor zichzelf op durven te komen. Er zijn echter ook heel

veel vrouwen in Nederland die dat niet kunnen, omdat zij niet weten wat de mogelijkheden zijn in Nederland. Wij vragen de staatssecretaris om nog een keer aan te geven wat hij eraan doet om de kennis over de rechten van vrouwen in Nederland op dit punt toegankelijk te maken.

Ten slotte is onze vraag of rechters zich wel voldoende bewust zijn van de gevolgen van de toepassing van vormen van islamitisch recht. Kan de staatssecretaris ons op dat punt geruststellen? Is hij bereid om het onder de aandacht te brengen van de Raad voor de Rechtspraak?